

8.0 Hitta fordonshandlingar

För den som söker uppgifter om militära fordon är det i första hand de olika arkiven efter Försvarets Materielverks (FMV) med föregångare som man skall söka i. Det så kallade militära trycket i Krigsarkivets bibliotek kan också vara av intresse, med till exempel instruktionsböcker, reservdelskataloger, materielvårdsscheman etc.

Vid sökning i arkiv och bibliotek kan följande tidslinje över hur ansvaret för militära fordon har skiftat vara till hjälp:

T.o.m 30/6 1937 Fört. 62A Kungl Arméförvaltningen, Artilleridepartementet

Fr.o.m 1/7 1937 Fört. 62C Kungl Arméförvaltningen, Tygdepartementet

Fr.o.m 1943 Fört. 62D Kungl Arméförvaltningen, Tygavdelningen

Fr.o.m 1954 Fört. 266 Kungl Armétygförvaltningen

Fr.o.m 1968 Fört. 93A Försvarets Materielverk (Bl.a.)

Ovanstående är givetvis enbart en översikt. En mer utförlig beskrivning av Arméförvaltningens organisatoriska enheter finns i förordet till förteckning 62C (Arméförvaltningen, Tygdepartementet) samt i festskriften "Arméförvaltningens historia" av Östergren, Lindblad & Norberg.

8.1 Arkivhandlingar (utom ritningar)

Vid sökning i arkivförteckningar är det ofta så att underavdelningens namn är lättare att använda som sökingång än seriens namn, eftersom serierubrikerna mestadels refererar till diariet, korrespondens och register som sällan avslöjar vad för slags information handlingarna faktiskt innehåller. Det bästa är att genomföra sin sökning baserat på avdelningens samt seriens namn - i den ordningen.

Inom Arméförvaltningen, och senare FMV, är det framför allt Andra och Tredje Materielbyråerna, med underavdelningar, som har haft ansvar för fordon, även om information också förekommer i andra avdelningars arkivhandlingar.

Fört. 62C-D (Arméförvaltningen, Tygdepartementet 1937-1954)

Fört. 266 (Armétygförvaltningen 1954-1968)

Fört. 92B (FMV, Armématerieförvaltningen 1968-82)

Följande avdelningar är listade som förslag till sökingång, när man letar efter de delar av organisationen som i någon mån handhaft kronans fordonspark: Fordonsmaterielavdelningen, Militärregistret, Industribyrån, Materielvårdsavdelningen eller Verkstadsavdelningen. Av intresse är också den under Fordonsavdelningen liggande Centralsektionen, till vilken hör bland annat Fordonsbyrån och Biluttagningen - vari mönstringsbesked för fordon och motorredskap återfinns.

Det finns ett Fordonsregister för militära fordon. Registret handhas av Försvarmaktens logistik (FMLOG) i Boden och går under benämningen MIFOR. Registreringskort finns från 50-talet, men förefaller vara något ostrukturerat för den äldre perioden. Fr.o.m. 70-talet är registerkortet i bättre ordning och har en gemensam diarietförteckning. Senare har det lagts över till ett dataregister, men det är oklart hur långt tillbaka i tiden denna överföring har gjorts. Indatablanketter i original

inkommer till och förvaras hos Försvarets materielverk (FMV).

8.2 Ritningar

Fört. 93A:3 FMV, Armématerieförvaltningen, Huvudavdelningen för armémateriel, Ritningar

Serierna J1, "Fordonsavdelningen, hjulfordonsbyrån; Ritningar på hjulfordonsmateriel" samt J3, "Fordonsavdelningen; Ritningar över stridsfordon m.m." torde vara av störst intresse. Notera att serie J1 även innehåller ritningar över stridsvagn L-120 (Landsverk AB, 1936).

Fört. 927 Landsverks ritningsarkiv

Ritningsarkivet från Landsverk AB levererades till Krigsarkivet 1986 av dåvarande ägaren, Volvo BM i Landskrona. Arkivet innehåller ca 70 000 ritningar över stridsfordon, de äldsta från 1920-talet. Till Landsverks ritningar finns 38 volymer för teckningar med register, vilka förvaras i Krigsarkivets kartsal och måste beställas fram till Forskarexpeditionen.

Ritningsdatabasen BORIS (Bild- Och RitningsInformationsSystem)

Ritningar över avvecklade materiel blir mycket fort tillgängliga för Krigsarkivets forskare via de datorer som står i Krigsarkivets forskarexpedition, där även en användarhandbok finns att tillgå.

8.3 Militärt tryck

Krigsarkivets bibliotek förvärvar och registrerar allt svenskt militärt tryck som publiceras, varför det finns en stor samling av exempelvis instruktionsböcker, reservdelskataloger och materielvårdsscheman.

Exempel på militärt tryck under signum Prab, med underavdelningar, fordon i allmänhet:

- Tygmaterielkatalog angående bilar och motorcyklar
- Fordonskatalog ... 1940-1980 (2000)

Exempel på militärt tryck under signum Spb, med underavdelningar, stridsfordon:

- Tygmaterielkatalog angående stridsfordon
- Stridsfordonslära (1965)

Exempel på annan relevant litteratur:

- World encyclopaedia of the tank (1994), signum Pr(x) (8)
- Jeepen i Sverige (1991), signum Praba.2 (8)

8.4 Sökexempel

Exempel 1

En sökning i ritningsdatabasen BORIS kan gå till på flera olika sätt. (Systemet är byggt för att man i första hand skall använda sig av parametrar som 'förrådsbe-teckning' eller 'dokumentnummer'. Detta är dock information som man i de flesta fall inte har i huvudet varför detta exempel beskriver ett annat förfaringssätt.)

Om man letar efter uppgifter om terrängbil 30, så är det enklast att skriva 'tgb' i fältet för 'förrådsbenämning'. Man får då som resultat en lista där man utan alltför stora svårigheter kan leta reda på de poster som på något sätt berör terrängbil 30.

I detta fall finns såväl ritning som instruktionsbok direkt tillgängliga.

Exempel 2

Oavsett vilken typ av fordon man letar uppgifter om, så kan det vara idé att börja med en sökning i biblioteksdatan LIBRIS. En sökning med begreppen "motorcykel" och "m/42" ger vid handen fyra träffar varav den översta redovisas nedan.

1. Handbok för förare : motorcykel m/42

Prabb (Br. 8) /m/42; 1949 (Huvudkatalog)

Vid framtagning av denna skrift visar det sig dock att den förutsätter att man redan är i besittning av själva motorcykeln varför den är ytterst sparsam med bildmaterial. Man kan då till exempel söka vidare i olika tygmaterielkataloger, eller försöka finna en ritning av motorcykel m/42. I enlighet med vad som föreslagits i punkt 8.2 genomförs en sökning i förteckning 93A:3 (FMV, Armématerieförvaltningen // Huvudavdelningen för armémateriel, Ritningar). I serie J1, "Fordonsavdelningen, hjulfordonsbyrå; Ritningar på hjulfordonsmateriel" finns en bifogad detaljförteckning med accesionsnummer KrA acc 1986/56. I denna uppges att ritningar över "Armémc m/42 TV" finns tillgängliga, fördelade på 24 omslag - vid beställning anges omslagsnummer, i detta fall 7 till och med 31.

I de fall där man inte är intresserad av en ritning eller motsvarande, eller där man i någon mån vill följa ett specifikt fordon genom organisationen, så finns det tyvärr inget enkelt sätt att genomföra en detaljerad sökning. Om fordonets krigsplacement eller militära registreringsnummer är känt så kan det möjligen underlätta, även om en sökning troligtvis fortfarande innebär att man tvingas beställa fram stora mängder material, vilka med största sannolikhet innehåller mycket annan information.